

**«Συνοπτική προσέγγιση στις δραματουργικές παραμέτρους
των φιλολογικών μαθημάτων»**

Παναγιώτης Ασημόπουλος

Διδάκτωρ Σερβικής Γλώσσας Πανεπιστημίου Νόβι Σαντ

Υποψήφιος Διδάκτωρ Κλασικής Φιλολογίας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου

Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων

Περίληψη

Η παιδαγωγική επιστήμη στην αέναη αναζήτηση καινοτόμων μεθόδων που αναβαθμίζουν αποτελεσματικά τη διδακτική εργασία και συμβάλλουν στην αρμονική κοινωνικοποίηση των μαθητών εναντιώνεται στην παθητική τους παρουσία. Με αυτό το σκεπτικό επιδιώκει την πολυεδρική ανάπτυξη των ατομικών τους δεξιοτήτων με φορείς την ομαδοσυνεργατική διάδραση, αλλά και την καταλυτική ενδυνάμωση των μεταγνωστικών τους αντιλήψεων.

Υπό αυτό το πρίσμα η διανθρώπινη ανάγκη για εποικοδομητική αξιοποίηση εγγενών τάσεων, αλλά και εξωγενών ψυχοπνευματικών ερεθισμάτων μέσω της μιμητικής αναπαράστασης αληθινών ή φαντασιακών βιωμάτων αιτιολογεί απόλυτα τη διαχρονική εμβέλεια και την καθολική δυναμική της θεατρικής πρακτικής.

Στη χώρα μας εμπνευσμένες πνευματικές μορφές έχουν συνειδητοποιήσει την πολιτισμική αξία και την εθνοκεντρική διάσταση του θεάτρου ως μορφωτικού και παιδευτικού αγαθού. Όμως, ουτοπική κατάσταση στην εκπαιδευτική διαδικασία συνιστά η γενικευμένη, διεπιστημονική αυτοπραγμάτωση των αισθητικών και διδακτικών του πτυχών.

Η παρούσα εργασία φωτίζει την ενεργό μέθεξη και το συμπληρωματικό ρόλο της θεατρικής αγωγής στα φιλολογικά μαθήματα, όπως αβίαστα αντικατοπτρίζονται στην αγαστή τους διαλεκτική συνύπαρξη.

Λέξεις – Κλειδιά: θέατρο, φιλολογικά μαθήματα, δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

Στη σύγχρονη Παιδαγωγική ο ανθρωποκεντρικός οικοδομισμός τονίζει ότι η τελεσφόρος μάθηση συμπίπτει με τη διαδραστική απόκτηση γνώσεων σε αυτόνομο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον.

Επιπρόσθετα η γόνιμη αναθεώρηση των συναφών πορισμάτων εδράζεται στην επισταμένη επαναπροσέγγιση των τριών δομικών συντελεστών της Διδακτικής επιστήμης: διδάσκων – διδασκόμενος – αντικείμενο.

Εναρμονισμένα με την ολιστική εκπαίδευση εμφανίζονται εναλλακτικά προγράμματα και νεωτεριστικές ιδέες που ενθαρρύνουν την πολύπλευρη συμμετοχή των διδασκομένων.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στη Μεγάλη Βρετανία το εκπαιδευτικό δράμα πρωτοδοκιμάζεται στις κοινωνικές επιστήμες. Ταχύτατα γνωρίζει διεπιστημονική αποδοχή, ενώ η δημιουργική του παρουσία καθίσταται κεφαλαιώδης σε όλα τα

γνωστικά αντικείμενα και σε εκπαιδευτικά ιδρύματα κάθε βαθμίδας¹.

Προς την κατεύθυνση αυτή αξιόλογοι παιδαγωγοί υπογραμμίζουν με σθένος την απaráμιλλη αξία της δραματουργικής εκπαίδευσης². Εκεί διαχρονικά ο ιδανικός συνδυασμός παιχνιδιού και θεατρικής αγωγής³ συνυφαίνεται με εντυπωσιακά αποτελέσματα, κυρίως όταν ενσαρκώνεται στα φιλολογικά μαθήματα:

(i) η Wagner (1998) στο «Educational Drama and Language Arts: What Research shows» επισημαίνει τη θετική συνεισφορά της μεθοδικής εισαγωγής των θεατρικών δρωμένων στην ουσιαστική βελτίωση της ικανότητας των διδασκόμενων στον προφορικό και γραπτό λόγο·

(ii) ο Fleming (2001: 51) βασιζόμενος στα πολύτιμα δεδομένα της «Secondary Heads Association Survey» προβάλλει την πολυδιάστατη χρησιμότητα του θεάτρου αναφορικά με την υπεύθυνη συμπεριφορά των μαθητών, την τόνωση της αυτοεκτίμησης και της κοινωνικότητάς⁴ τους τόσο στον ενδοσχολικό περίγυρο όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό μωσαϊκό·

(iii) ο Γραμματάς (2001: 199) επιδιώκει το αρμονικό συνταίριασμα των διδακτικών στόχων των γνωστικών αντικειμένων και των βασικών συνιστωσών της «Ειδικής Διδακτικής του Θεάτρου» εφαρμόζοντας τις αρχές της «δραματοποίησης του μαθήματος»⁵.

2. Εκπαιδευτικό δράμα ή θέατρο: σημεία σύμπτωσης και απόκλισης

Στην παιδαγωγική βιβλιογραφία εξαιρετική συχνότητα παρουσιάζουν οι έννοιες δραματική έκφραση – δραματική αγωγή – δράμα στην εκπαίδευση. «Ο όρος δράμα στην πρωτότυπη σημασία του – ελληνικά: πράξη, έργο – είναι ευρύτερη από τη σύγχρονη, συνήθη χρήση υπό την έννοια του θεατρικού ή λογοτεχνικού έργου, και θα μπορούσε να προσδιοριστεί ως δράση, βίωμα πράξης που περιλαμβάνει ολόκληρη την ύπαρξη του υποκειμένου, επιστρατεύει όλα τα δυναμικά και τις δυνατότητες: αισθητικές, κινητικές, συναισθηματικές, διανοητικές και πνευματικές. Η δραματική έκφραση ή η δραματική αγωγή ή το δράμα στην εκπαίδευση είναι η πρακτική του δράματος ως μέσου προσωπικής ανάπτυξης και ως μεθόδου μάθησης και διδασκαλίας· είναι αυτόνομη δραστηριότητα στην οποία στο άτομο έχουν δοθεί το κίνητρο και η δυνατότητα να ανακαλύψει τον εαυτό του, τις δυνατότητές του, τον κόσμο γύρω του και τις σχέσεις του με αυτόν τον κόσμο σε ελεύθερη ατμόσφαιρα,

¹ Το δράμα λειτουργεί ως αποδεκτή μέθοδος διδασκαλίας – μάθησης για όλα τα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος και ως αυτόνομη σπουδή μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα (Cusworth – Simons, 1997: 7).

² Davis, 1997· Jackson, 1993· Thistle, 1995.

³ Huizinga, 1989: 235-255· Moyles, 2005· Murray, 1996: 4-5.

⁴ Η κοινωνική ταυτότητα και οι διαπροσωπικές σχέσεις του παιδιού σε μεγάλο βαθμό συναρτώνται από κύρια στοιχεία του δημιουργικού δράματος, όπως η μίμηση, η φαντασία το παιχνίδι ρόλων και η ερμηνεία (Landy, 1982: 5).

⁵ «Η δραματοποίηση ενός μαθήματος θεωρητικού (ιστορικού, φιλολογικού) αλλά και πρακτικού (φυσικής ιστορίας, φυσικής, αριθμητικής, γεωγραφίας, πατριδογνωσίας), είναι μια σχετικά πρόσφατη εκπαιδευτική μέθοδος, τουλάχιστον στην Ελλάδα. Σποραδικές εφαρμογές αυτής της μεθόδου διδασκαλίας μαθημάτων του Ωρολογίου Προγράμματος, τα οποία δεν έχουν, κατ' αρχήν, καμία πλαστική ή θεαματική διάσταση, έχουν αποδείξει ότι η δραματοποίηση, όχι μόνο ενός όγκου απτών δεδομένων, αλλά ακόμη και των πιο αφηρημένων στοιχείων ενός εκπαιδευτικού υλικού, προωθεί την αφομοίωση μιας διδακτικής ύλης. Η μέθοδος αυτή προϋποθέτει ως βάση την ύπαρξη ενός κειμένου, ανεξάρτητα από τις ποικίλες διευρύνσεις του, που επιχειρούνται περαιτέρω από το δάσκαλο, προκειμένου να διευκολυνθεί η θεατρική δραστηριότητα των παιδιών, αλλά και να γίνει πρισματικότερη η πρόσληψη του γνωστικού τοπίου». (Μπακονικόλα – Γεωργοπούλου, 2002: 22).

δίχως κρίσεις και εκτιμήσεις, μέσα από την εμπειρία του αυθορμητισμού σε ομαδική εργασία: είναι η μέθοδος μάθησης μέσω βιώματος που μπορεί να παρατηρηθεί σε ένα αντικείμενο ή γνωστικό τομέα» (Potkonjak – Šimleša, 1989: 151).

Αν και το δράμα εφαρμόζεται στην εκπαίδευση παράλληλα με το θέατρο, οι ειδοποιοί τους διαφορές είναι διακριτές. Συγκεκριμένα το εκπαιδευτικό δράμα:

(i) οι θεατές δεν είναι απαραίτητοι, όπως με απόλυτη επιτυχία τονίζει ο Brian Wey, δραματικός καλλιτέχνης, διακεκριμένος παιδαγωγός και ένθερμος θιασώτης του θεάτρου στην εκπαιδευτική διαδικασία: «Theatre is largely concerned with the communication between actors and an audience; Drama is largely concerned with the experience by the participants» (Way, 1967: 2).

(ii) εννοιολογικά σχετίζεται με το αρχαιοελληνικό ρήμα «δρῶ», άρα υποδηλώνει δράση, διαρκή ανασύνθεση: «Drama is multi-medial. The contexts in which drama presents itself are invariably complex and never exactly reproducible» (O' Toole, 2004: 8). Αντίθετα το θέατρο προέρχεται από το «θεῶμαι»: παρατηρώ, βλέπω· επομένως έχει στατικό χαρακτήρα.

Σαφώς τα εξεταζόμενα είδη ταυτίζονται στο ότι διέπονται από:

(i) την επιταχυνόμενη πορεία ή την επιβραδυνόμενη εξέλιξη των περιγραφόμενων γεγονότων, την ευέλικτη μετάθεση της πλοκής από το παρόν στο παρελθόν ή στο μέλλον·

(ii) τη διαβαθμισμένη δραματική ένταση που αφενός αποσκοπεί στην όξυνση του ενδιαφέροντος, αφετέρου στην ύψιστη ψυχοπνευματική κάθαρση.

3. Χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού δράματος

Στα πρωταρχικά γνωρίσματα του εκπαιδευτικού δράματος συγκαταλέγονται:

(i) το ότι επικεντρώνεται στους εξελικτικούς στόχους της δραματικής διαδικασίας και δευτερευόντως στο τελικό αποτέλεσμα·

(ii) η δομή του είναι το αποτέλεσμα δημιουργικής σύμπραξης διδασκόντων και ατομικών ενδιαφερόντων των διδασκόμενων (σχολικά εγχειρίδια, κινηματογραφικές ταινίες, τραγούδια)·

(iii) η εναλλαγή ρόλων και καταστάσεων γίνεται με παιγνιώδη τρόπο, ενώ οι δραστηριότητες εκφράζονται με τον κατάλληλο σκηνικό εξοπλισμό και εξωγλωσσικά μέσα (μίμηση, χειρονομία, χρωματισμένη χροιά ομιλίας, κίνηση)·

(iv) το ότι ικανοποιεί τη φιλομάθεια των μαθητών, ενώ τους επιτρέπει να αναλύουν ηθικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δεδομένα·

(v) η από κοινού εξαγωγή συμπερασμάτων και η ενδεδειγμένη συζήτηση σχετικά με τις αποκομισθείσες εμπειρίες.

4. Ο πολυεδρικός ρόλος του εκπαιδευτικού δράματος

Σύμφωνα με αξιόπιστες επιστημονικές πηγές η καθοριστική ωφέλεια που πηγάζει από το εκπαιδευτικό δράμα αφορά:

(i) την ατομική ανάπτυξη των μαθητών κάθε ηλικίας: συγκεκριμένα εξασφαλίζει τον παραγωγικό εμπλουτισμό της φαντασίας, ενισχύει τις προσληπτικές δεξιότητες, τονώνει τη συγκέντρωση και την προσοχή. Στο ασφαλές συνδυαστικό περιβάλλον παιχνιδιού και καλλιτεχνικής έκφρασης οι διδασκόμενοι δύνανται να διερευνήσουν

περιρρέουσες καταστάσεις ή κυρίαρχα συμπεριφορικά πρότυπα⁶. Μέσω αβίαστης παράθεσης αναμνήσεων, ενδοοικογενειακών βιωμάτων, προϋπαρχουσών γνώσεων και σταθερών αντιλήψεων ορίζουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις εναρμονίζοντάς τες στους θεσπισμένους κανόνες ζωής·

(ii) *την προώθηση της επικοινωνιακής δεινότητας*: η ενεργητική ακρόαση, η αληθινή ενσυναίσθητη προσέγγιση και η άμεση αντίληψη μη λεκτικών σημάτων (μορφασμοί, μιμητικές πράξεις) ισχυροποιούν την ορθολογικά επιχειρηματολογημένη διαλογική συζήτηση, τον αμοιβαίο σεβασμό, την ακραιφνή διαλλακτικότητα·

(iii) *τη συγκρότηση δημοκρατικά σκεπτόμενων και δραστήριων προσωπικοτήτων*: η όξυνση της κριτικής σκέψης κατοχυρώνεται από την ακώλυτη έκφραση προσωπικών απόψεων. Εξοβελίζεται κατηγορηματικά κάθε απόπειρα φίμωσης ή μεθοδευμένου παραγκωνισμού συμμετέχοντος μαθητή λόγω διαφοροποιημένης οπτικής. Άμεση απόρροια είναι η επιτυχής αγωγή κοινωνικοποιημένων διδασκομένων μέσα σε κλίμα αλληλεγγύης, υπευθυνότητας και αυτοπεποίθησης·

(iv) *τη ριζική αναβάθμιση της διδακτικής πρακτικής*: με τη συντονισμένη εισαγωγή του εκπαιδευτικού δράματος η σχολική αίθουσα αναδιατάσσεται, καθώς είναι απαραίτητη η ζωηρή και δυναμική παρακολούθηση των διαδραματιζόμενων σκηνών, αλλά και η εύκολη υποβολή ερωτημάτων ή σχετικών σχολίων. Η νέα ατμόσφαιρα καθλώνει, υποβλητικά προωθεί τη φιλοπερίεργη στάση των μαθητών, αναιρεί την επικρατούσα συστολή τους που παραδοσιακά λειτουργεί ως τροχοπέδη για ανάλαφρο μάθημα.

5. Τεχνικές θεατρικής αγωγής στα φιλολογικά μαθήματα

5.1. Αυτοσχεδιασμός

Η πολυπολιτισμική εκδήλωση της πηγαίας αποκάλυψης συλλογιστικών διαδικασιών και συναισθηματικών αποχρώσεων συνδέεται στενά με τελετουργικές πρακτικές, εικαστικές συνθέσεις, δραματικά δρώμενα. Κατέχει πρωτεύουσα θέση ανάμεσα στα διδακτικά μέσα που με ευφάνταστο τρόπο ο διδάσκων επιστρατεύει.

Έτσι εν συναρτήσει προς τη ζωηρή παρουσία ή την παθητική αδράνεια των διδασκομένων ο επιδέξιος ενορχηστρωτής υιοθετεί πιστά τις προκαθορισμένες γραμμές είτε διαρκώς τις αναδιαμορφώνει.

5.2. Δραματοποίηση

Στην εκπαιδευτική διαδικασία το εννοιολογικό υπόβαθρο της δραματοποίησης συνίσταται είτε στην επιδέξια διασκευή αφηγηματικού κειμένου, πεζού ή ποιητικού σε θεατρικό είτε στη διδακτική μεθοδολογία σύμφωνα με την οποία στην παρουσίαση του μαθήματος προσδίδεται τρισδιάστατος⁷ θεατρικός χαρακτήρας⁸.

Σχετικά με το ανακυπτόμενο «σκηνικό δοκίμιο» ο Μουδατσάκις (2005: 14)

⁶ «Το δράμα συμβάλλει στην κατανόηση των προσωπικών, ανθρώπινων εμπειριών, επιτρέποντας έτσι στους μαθητές να βρεθούν μέσα στην πραγματικότητα φανταστικών καταστάσεων και χαρακτήρων. Οι μαθητές εξερευνούν συναισθήματα, νοοτροπίες, απόψεις και σχέσεις και κατανοούν αυτές τις αόριστες έννοιες πιο εύκολα, αφού τις αποδίδουν με συγκεκριμένο τρόπο δραματοποιώντας τες». (Katz, 2000: 2).

⁷ Η Κοντογιάννη (1998: 43) στη δραματοποίηση εντοπίζει τρεις αυτόνομες φάσεις: (α) η εισαγωγή στη δραματοποίηση· (β) η καθωτό δραματοποίηση· (γ) η αξιολόγηση.

⁸ Γραμματάς, 2001· Μουδατσάκις, 1994· Παπαδόπουλος, 2007.

αναφέρει: «η νέα δραματοποίηση θα περιλάβει ανάλυση, ανασύνθεση ενός κειμένου πεζού ή ποιητικού, διάλογο με το ίδιο το ποίημα για την εξαγωγή του συγκινησιακού τμήματος που το αξιώνει ως λογοτεχνικό κείμενο. Θα περιλάβει επίσης τη σκηνοθεσία και την ευρηματικότητα που αυτή συνεπάγεται, το όρθωμα του σκηνικού σημείου, ακόμη και όταν αυτό υποβάλλει ένα αντιφατικό σημαινόμενο. Η νέα δραματοποίηση, εν όψει του σκηνικού δοκιμίου, θα περιλάβει την υποκριτική τέχνη ως σύνολο αξιών, όπως θα έχει προπεμφθεί από ένα εργαστήριο γραφής, όπου θα ιδρύεται ο διάλογος – με αφαιρετικούς ή συνθετότερους όρους – ή που θα εκλείπει ολοσχερώς ο λόγος, ή όπου ακόμη μια μοναδική φράση θα επαναλαμβάνεται ως ηχητικό παλίμψηστο ελευθερώνοντας τον χώρο για το σώμα του ηθοποιού. Το ίδιο σώμα θα κληθεί να παίξει, να σχεδιάσει, με όπλο το αντικείμενο, αδόκητες θεατρικές προτάσεις».

Κατ' επέκταση, στην πρακτική μετουσίωση των δραματουργικών στοιχείων κατά τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων παρατηρούμε: (i) την προσήκουσα ψυχοπνευματική προπαρασκευή της ομάδας· (ii) την πρωτοβάθμια επεξεργασία του κατάλληλου υλικού· (iii) τη δημιουργική του ανάπλαση με ρυθμικές και μουσικές εκφράσεις ή με τη λειτουργική (προφορική – γραπτή) αποτύπωσή του· (iv) τη στοχευμένη ανατροφοδότηση των εμπλεκόμενων φορέων μέσω συγκεκριμένης αξιολόγησης.

5.3. Θεατρική γραφή

Η πληρέστερη κατανόηση των κειμενικών ειδών από τους μαθητές και η ενίσχυση της ικανότητάς τους για γραπτή επέκταση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων συντελείται με την ανάθεση ανάλογων φιλολογικών εργασιών (έμμετρη ή πεζή σύνθεση, κινηματογραφικό ή θεατρικό σενάριο, απομνημονεύματα, ημερολόγιο, επιστολή, επιφυλλίδα, δοκίμιο...)

Επιπλέον τα λειτουργικά οφέλη που αποκομίζουν οι διδασκόμενοι από τη συστηματική τους ενασχόληση με τη θεατρική γραφή μετουσιώνονται στην:

(i) αρτιότερη αντίληψη και γόνιμη εμπάθυνση στις κλασικές (Σοφοκλής, Αριστοφάνης) και στις σύγχρονες (Μπρεχτ, Τσέχωφ) δραματουργικές τεχνοτροπίες·

(ii) ώριμη εκτίμηση των βασικών παραγόντων (σεναριογράφος – σκηνοθέτης – υποκριτές) μιας ενδοσχολικής ή εξωσχολικής θεατρικής παράστασης·

(iii) εποικοδομητική θεατρική διασκευή φιλολογικών μαθημάτων με εφελτήριο καθεστηκυίες πεποιθήσεις αντλημένες από αποκωδικοποιημένα χωρία δραματικής ποίησης.

5.4. Θεατρικό παιχνίδι

Η εγγενής τάση του ατόμου, ιδιαίτερα στην παιδική ηλικία για αυθόρμητο παιχνίδι που είναι πανάρχαιο θεατρικό δρώμενο, αναντίρρητα παρουσιάζει θετικό πρόσημο στην ελεύθερη απόδοση νοημάτων. Οι συμμετέχοντες κινούνται αυτόνομα αυτοσχεδιάζοντας. Εκμεταλλευόμενοι ένα τυχαίο ερέθισμα δεν ακολουθούν αυστηρά κάποιο κειμενικό πλαίσιο, ενώ με την αμιγώς αισθησιοκινητική τους δράση ενδυναμώνουν την αυτοέκφρασή τους⁹.

⁹ «Είναι μέσο ενεργοποίησης, απελευθέρωσης της φαντασίας, ευαισθητοποίησης και καλλιέργειας της ψυχοκινητικής του έκφρασης. Παράλληλα συμβάλλει στη δημιουργία υποδομής θεατρικής παιδείας και προσέγγισης του παιδιού με την τέχνη του θεάτρου, μιας τέχνης σύνθετης, κοινωνικής, και γι' αυτό βαθύτατα παιδευτικής.» (Κουρετζής, 2008: 80).

Μολονότι η πρωτοβάθμια εφαρμογή του εντοπίζεται στα καλλιτεχνικά μαθήματα, εξαιρετικά δείγματα καθοδηγούμενης δραματοποιημένης συμπεριφοράς υπάρχουν κατά κόρον στα φιλολογικά μαθήματα: συγκεκριμένα στην απαιτητική εξομάλυνση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων της Αρχαίας και Νέας Ελληνικής.

Εύστοχα ο Κουρετζής (1991: 17) διευκρινίζει: «Το θεατρικό παιχνίδι δεν είναι μόνο ψυχαγωγία. Εντάσσεται στο σύνολο της παιδαγωγικής πρακτικής. Το θεατρικό παιχνίδι δεν είναι «τυχαία» ανακάλυψη μιας νέας μεθόδου. Είναι καρπός πολύχρονης και πολύμοχθης πρακτικής εφαρμογής και θεωρητικής μελέτης. Εφαρμογή στην πράξη των νέων παιδαγωγικών αντιλήψεων για την ενεργοποίηση του παιδιού, την απελευθέρωση της φαντασίας τους, την καλλιέργεια της ψυχοκινητικής του έκφρασης, της κοινωνικοποίησής του και της εξοικείωσής του με την τέχνη».

5.5. Κινησιολογική ενίσχυση

Παρά τις αντικειμενικά συρρικνωμένες χωροταξικές δυνατότητες των σχολικών αιθουσών κατά τη διδασκαλία της «Δραματικής Ποίησης» κρίνεται απαραίτητη η σταθερή προτροπή των μαθητών να ασχοληθούν με την παντομίμα και να εντάξουν συνειδητά την ελεύθερη, θεατρική κίνηση στην καθημερινότητά τους.

Η προκληθείσα ευελιξία ταυτίζεται με δυναμικό εφόδιο σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, καθώς επιτρέπει το συμβατό συγκερασμό λεκτικών εκφάνσεων, ηχοποιητικών χειρονομιών, οπτικοακουστικών εικόνων.

5.6. Μουσικοχορευτική αρμονία

Σε ολιστικό επίπεδο θεατρική εκπαίδευση δε νοείται χωρίς την επιμελή ανάπτυξη των μουσικοκινητικών ικανοτήτων, τη ρυθμική όρχηση και τη μελωδική αναπαράσταση αυτοσχεδίων ή καθιερωμένων συνθέσεων.

Έτσι συντελούνται η βαθμιαία εξοικείωση του μαθητή με την εύηχη άρθρωση, η εύληπτη, «χρωματισμένη» ανάγνωση των γραμματικών τύπων από έμμετρες ή πεζές δημιουργίες. Παράλληλα επιτυγχάνεται η αφομοιωτική απομνημόνευση κανόνων και η πληρέστερη κατανόηση των εντός των στίχων εναλλαγών μεταξύ άρσεων και θέσεων. Καταληκτικά αξιοσημείωτη είναι η δυνατότητα σύστασης χορογραφικών εμπνεύσεων με τη μουσική υπόκρουση από σύγχρονα ή και αρχαιοελληνικά όργανα.

5.7. Παράσταση

Τελικό στάδιο της θεατροπαιδαγωγικής προπαρασκευής με σπουδαία αξία θεωρείται η εικαστική ολοκλήρωση διαθεματικής ερευνητικής εργασίας ή η καλλιτεχνική παρουσίαση μεμονωμένου δραματοποιημένου θέματος.

Κοινός παρονομαστής των δύο ετερόκλητης δομής ενεργειών προβάλλει η διασαφήνιση της πολυσύνθετης αποστολής που αναλαμβάνει η θεατρική αγωγή κατά την εκπαιδευτική πράξη.

Με γνώμονα τα καθολικώς αποδεκτά αξιώματα της θεατρικότητας¹⁰ και μέσω

¹⁰ Η «θεατρικότητα», που με τη σειρά της αποτελεί βασική ιδιότητα του θεάτρου, αν και μπορεί να υπάρξει θαυμάσια και εκτός σκηνής στην καθημερινή ζωή, συνίσταται σε μια σύνθετη σημειωτική δυνατότητα, συγκροτούμενη από οπτικοακουστικά ερεθίσματα, από κινήσεις και σωματικές ενέργειες, από χωροχρονικές εναλλαγές και κινησιολογικές αλλοιώσεις, που μορφοποιούνται μπροστά σ' ένα

ατομικού ή συλλογικού αυτοσχεδιασμού πραγματοποιείται η νοητή ένθεση των μαθητών στις ρεαλιστικές συνθήκες της εξεταζόμενης – βάσει κειμενικής αφόρμησης – κατάστασης.

Στην πραγματικότητα η εν λόγω τελετουργική διαδικασία αντανάκλα τις κύριες αποχρώσεις διάδρασης μεταξύ των μελών της ομάδας (διδάσκων – σκηνοθέτης & διδασκόμενοι – ηθοποιοί), αλλά και ανάμεσα στους προεξάρχοντες πομπούς (υποκριτές) και στους αποκλειστικούς δέκτες (θεατές). Ταυτόχρονα η γλαφυρή αναβίωση των διανοητικών διεργασιών και των συναισθηματικών διακυμάνσεων που διέπουν τα υποκρινόμενα πρόσωπα υπαγορεύει τη δυνητικά άριστη επιλογή λεκτικών στοιχείων και εξωγλωσσικών χαρακτηριστικών.

5.8. Ψηφιακό θέατρο

Η υψηλή προσβασιμότητα των διδασκομένων στη χρήση των νέων τεχνολογιών (προβολέας, ηλεκτρονικός υπολογιστής, ψηφιακή κάμερα, κινητό τηλέφωνο) λειτουργεί επικουρικά στην ευχερέστερη διάχυση των θεατρικών μορφών (Sherman, 2003), ιδιαίτερα κατά τη διδασκαλία της αρχαίας και νέας ελληνικής λογοτεχνίας.

Με ιδιαίτερα διασκεδαστικό τρόπο οι μαθητές μπορούν να εκμεταλλευτούν τη δημιουργική τους φαντασία και να προετοιμάσουν:

- (i) διαδικτυακή εργασία – αφιέρωμα και διαπολιτισμική θεατρική σύνθεση βάσει λογοτεχνικών και ιστορικών αναφορών·
- (ii) εικονική ανάπλαση εξωτερικών χώρων με κάμερα ή φωτογραφική μηχανή και μετατροπή του ληφθέντος υλικού σε βίντεο·
- (iii) μαγνητοσκοπημένη δραματοποίηση μουσικοχορευτικού θέματος με εναλλαγή μουσικής υπόκρουσης, γωνίας λήψης, συνοδευτικού σχολιασμού·
- (iv) κινηματογραφική ταινία μικρού μήκους που ζωντανεύει προεπιλεγμένες διδακτικές υποενότητες ή παράλληλα κείμενα, ενώ προβάλλει ως ιδανική απόπειρα συγγραφής σεναρίου και σκηνοθετικής απόδοσης.

Καταληκτικές παρατηρήσεις

Αναμφίλεκτα η ισορροπημένη παρουσία του εκπαιδευτικού δράματος ενέχει αξιοπρόσεκτε συνεισφορά στο εισαγωγικό, στο κύριο, μα και στο τελικό στάδιο της διδακτικής πραγματικότητας των φιλολογικών μαθημάτων.

Παρόλο που αντιμετωπίζεται ως χρονοβόρα διαδικασία και συχνά εξοβελίζεται από το ωρολόγιο πρόγραμμα, στην ουσία παρέχει ανεξίτηλα οφέλη στους μαθητές, αλλά και στους διδάσκοντες: οι μεν βαθμιαία εξοικειώνονται με σύνθετες και αφηρημένες ιδέες, αποκτούν βαθιές γνώσεις σε ζωντανό χρόνο, δρουν με πλήρη αυτενέργεια· οι δε διανθίζουν την ομοιογενή δασκαλοκεντρική προσέγγιση με την πραγμάτωση ανεπανάληπτης βιωματικής πρακτικής, πρωτοτυπών με εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γραμματάς, Θ. (1986). Από τη θεατρικότητα στη θεαματικότητα. Δραματικό Κείμενο – Τηλεοπτική εικόνα. *Πολιτιστικά* 32, 43 – 51.

- Γραμματάς, Θ. (2001). *Διδακτική του θεάτρου*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κοντογιάννη, Ά. (1998). *Το βιβλίο της δραματοποίησης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουρετζής, Λ. (1991). *Το θεατρικό παιχνίδι: παιδαγωγική θεωρία, πρακτική και θεατρολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κουρετζής, Λ. (2008⁴). *Το θεατρικό παιχνίδι και οι διαστάσεις του*. Αθήνα: Ταξιδευτής.
- Μουδατσάκης, Τ. (1994). *Η θεωρία του Δράματος στη Σχολική Πράξη. Το θεατρικό παιχνίδι. Η Δραματοποίηση*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
- Μπακονικόλα – Γεωργοπούλου, Χ. (2002). *Θέατρο και σχολείο: Η θεατρική σχολική δημιουργία*, 2^ο τεύχος. Αθήνα: Επτάλοφος.
- Παπαδόπουλος, Σ. (2007). *Με τη γλώσσα του θεάτρου. Η διερευνητική δραματοποίηση στη διδασκαλία της γλώσσας*. Αθήνα: Κέδρος.

Ξενόγλωσση

- Cusworth, R. – Simons, J. (1997). *Beyond the Script: Drama in the Classroom*. Sydney: Primary English Teaching Association.
- Davis, D. (1997). *Interactive Research in Drama in Education*. England: Trentham.
- Huizinga, J. (1989). *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens)*, (Σ. Ροζάνης & Γ. Λυκιαρδόπουλος, Μετ.). Αθήνα: Γνώση.
- Jackson, T. (1993²). *Learning through theatre: New Perspectives in theatre in Education*. London: Routledge.
- Katz, S. (2000). *Drama and therapy in education: The double mirror*. Unpublished PhD thesis. Toronto: University of Toronto.
- Landy, R. (1982). *Handbook of educational drama and theatre*. London: Greenwood Press.
- Moyles, J. (2005²). *The Excellence of Play*. Maidenhead: Open University Press.
- Murray, P. (1996). *Plato on Poetry*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O' Toole, J. (2004). *The Process of Drama: Negotiating Art and Meaning*. London and New York: Routledge.
- Potkonjak, N. – Šimleša, P. (1989). *Pedagoška enciklopedija 1-2*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Sherman, J. (2003). *Using Authentic Video in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thistle, L. (1995). *Dramatizing myths and tales: creating plays for large groups*. California: Dale Seymour publications.
- Wagner, J. (1998). *Educational Drama and Language Arts. What research shows*. Portsmouth: Heinemann.
- Way, B. (1967). *Development through Drama*. London: Longman.